

Николай Райнов

Иван ковача
Руска приказка

В една земя, съседна на турското царство, имало ковач на име Фьодор. Той живеел близо до църквата. Фьодор имал само един син – Иван. Момъкът помагал на баща си в ковачницата. Той бил силен, умен и хубав. Освен това знаел да прави всякакви магии. Майстор бил и в други занаяти. Можел и да пее, и да свири, и добре да танцува. Фьодор не успявал да се прехрани само с ковачество, та държел и хан. И в тая работа Иван му бил дясна ръка.

Веднъж султанът пратил един посланик по име Кварт да отиде на кон до персийския шах по работа. Посланикът минал през оня град и се спрял да пренощува в хана на Фьодор. Иван го настанил, отвел коня му в обора, па седнал да свири на тамбура и да пее. Кварт се цял пренесъл, като чул песента и свирнята: той много обичал песни.

– Голям дар на песнопоец и свирач има тоя момък – си казал той. – Ако успее някак да го отмъкна, та да го подаря на султана, падишахът ще ми бъде много благодарен: той дири тъкмо такива – да го веселят. Ще ме направи пръв в царството си.

Той запитал бащата дали би се съгласил да пусне сина си с него – да го отведе на гости на султана. Обещал да му брои за награда хиляда жълтици. Фьодор извикал настрана Иван и му казал това.

– Не ща, татко – рекъл Иван. – Тоя човек мисли да ме направи роб на султана. Кажи му, че не си съгласен, колкото пари и да ти дава.

Ковачът казал на Кварт, че не дава сина си. Оня му обещал две хиляди жълтици, но Фьодор не се съгласил. Обещал три хиляди, четири, дори пет, ала ковачът отсякъл, че и всичките пари на света да му даде, пак не ще пусне момчето. Тогава посланикът го заплашил и си отишъл. Той изпроводил конниците, които го придружавали, да отнесат писмото на персийския шах, а сам се върнал в турското царство и събрал войска от двеста души, па я пратил да грабне сина на ковача, а сам останал да чака на границата.

Като видял, че нахлуват турците, Фьодор казал на син си:

– Иване, турци идат. Навярно оня посланик ги е пратил да те пленят. Що да правим?

– Не бой се, татко – утешил го Иван. – Благослови ме, аз ще изляза срещу неверниците.

В това време турците заобиколили къщата. Иван нямал време не само да оседлае коня си, а дори и да си вземе железния боздуган. Той изтръгнал един кол от оградата, излязъл на улицата, размахал кола си и избил двестата души. Оставил живи само двама, на които казал:

– Вървете си и занесете много здраве от мене на своя господар

Кварт. Кажете му да се върне, че инак го чака нещо по-лошо.

Войниците отишли при посланика и му предали тия думи, като му разправили как Иван Ковача избил всичките им другари. Щом чул това, Кварт препуснал с все сили към престолния град. Явил се пред султана и му разказал всичко – от край до край. Султанът се ядосал много на Иван. Той въоръжил десет хиляди души и ги пратил със заповед да пленят момъка и да му го доведат.

Като се научил, че идва срещу него толкова силна войска, Иван влязъл в обора, оседлал верния си кон, взел боздугана и казал на баща си:

– Благослови ме, татко, че ще се бия с мюсюлманите. Ще яхна единия кон, а другият ще остане в обора. Ако го видиш, че е потънал до колене в кръв, да знаеш, че съм убит. Яхни го и го пусни, накъдето му видят очите. Той ще те откара до трупа ми.

След това се сбогувал с баща си и майка си, метнал се на коня и препуснал срещу турците. Размахал оня ми ти железен боздуган и се хвърлил всред редиците турци. Колкото повалил с боздугана, два пъти повече стъпкал конят му с копитата си. Всички избил Иван Ковача, ни едно не оставил.

Подир някое време избухнала война между султана и Алиострог, цар на аринарците. Иван Ковача се научил за това. Въоръжил се, яхнал пак оня кон, казал на баща си същите думи и препуснал натам, където знаел, че е Алиострог с войската си. Но на едно място конят му се спрял. Цялото поле било покрито с трупове. Юнакът извикал с гръмкия си глас:

– Хей, има ли в това множество мъртъвци поне един жив човек – да ми каже чия е тая налягала войска?

Един от ранените се обадил:

– Тая войска, юначе, е на Алиострог, цар на Аринария. Турският султан му обяви война, за да грабне дъщеря му Клеопатра, и изби войниците му.

А после рекъл:

– Ето там, зад ония върби, има меч от яка стомана, вземи го! Иван Ковача измъкнал меча, забоден в земята, премерил го в ръка, па го забил отново и рекъл:

– Лек е за мене тоя меч. Не е бил много силен юнакът, който го е въртял.

И препуснал по-натам. След някое време стигнал до второ бойно поле, покрито с още повече трупове. И тоя път юнакът запитал с

гръмовит глас:

– Има ли поне един жив между всички тия мъртъвци – да ми каже чия е тая избита войска?

Пак се обадил един ранен и му казал, че войската е на Алиострог. И той добавил, че наблизил, зад един бук, е забит меч: да го вземе. Но и тоя меч се оказал лек за Иван, макар да бил по-тежък от първия.

– Не е за мене това оръжие – рекъл той. – Оня, който го е носил, не е имал голяма сила. Мене ми трябва по-тежък меч: тоя не върши работа.

И той забил меча, па смушкар коня си и препуснал още по-натам. До трето поле стигнал, близо до аринарското царство. Там лежели още повече избити войници. За трети път юнакът запитал гръмогласно дали не е останал някой жив между мъртъвците – да му каже чия е тази войска. И там се оказал един ранен, който му отговорил, че войската е на Алиострог.

– Зад оня дъб, хей там, има меч от яка стомана; много остър: вземи го, ако можеш, го изтегли – добавил войникът.

Иван Ковача извадил меча. Той му се харесал по тежина.

– Тъкмо за мене е този меч – рекъл и си го препасал. – Юнак е бил оня, който го е носил. Това оръжие ще може да ми свърши работа.

И той влязъл с коня си в престолния град на Аринария. Там постъпил на служба при един големец – княз и царедворец. Големецът го обикнал като свой син, понеже Иван бил послушен, добър и смел.

Малко след това турският султан навлязъл в земята на аринарците. Той водел осемдесет хиляди души войска. Цар Алиострог почнал да събира всичко, що може. Едвам-едвам успял да събере тридесет хиляди. Цялата тази войска той изпратил срещу султановата.

Като видял, че Алиострог тръгва да се бие с турците, Иван Ковача помолил своя господар да го пусне да погледа битката. Но големецът не му позволил, защото го обичал много. Юнакът издебнал мига, когато царедворецът не бил в къщи, влязъл в обора, оседлал коня си, взел си тежкия меч и препуснал към бойното поле. Той стигнал там тъкмо когато двете войски се готвели да влязат в решителен бой. Иван Ковача надал гръмогласен вик, от който се смръзнали сърцата на всички бойци. После се хвърлил срещу турците, развъртял меча си и почнал да нанася удари на вси страни. Султановата войска се уплашила и ударила на бяг.

След победата юнакът изчезнал. Той се върнал в града, вързал коня си в обора и си отишъл в стаята. Големецът го видял, но не му казал нищо: престорил се, че и не знае за неговото излизане. Прибрали се и войските. Върнал се и цар Алиострог и поблагодарил на всемогъщия, че

го е избавил от турското нахлуване.

Три години след това поражение, през четвъртото лято, султанът решил отново да събере войска и да нападне аринарците. Той натъкмил сто хиляди души и навлязъл с тях в земята на Алиострог. Тоя път имал намерение да опустоши цялото аринарско царство и да плени семейството на царя.

Като се научил, че многобройна войска иде срещу него, Алиострог се уплашил. Мъка му свила сърцето. Все пак той събрал и тоя път войските си, въоръжил ги и ги повел срещу султана. Иван Ковача се научил за това. Той отново помолил своя господар да го пусне – да види как ще се бият. Желанието му било изказано с толкова пламенни думи, че князът пуснал тоя път юнака. Иван се качил на коня си и препуснал към бойното поле – бърз като вятър.

Когато стигнал там, войниците вече се биели. Юнакът нападнал като орел турците. Той махал безпощадно меча си на всички страни. На турците било заповядано тоя път да не отстъпват. Иван Ковача избил хиляди. След него вървели аринарците, насърчени от победата, и сечели, когато срещнат. Турската войска била избита: спасили се малцина.

Веднага след победата Иван се върнал. Но князът видял, че конят му е опръскай с кръв чак до седлото. Той разбрал, че неговият любимец е голям юнак. В това време се върнал и Алиострог с войската си. Той бил посрещнат най-тържествено, като победител. След като отслужил благодарствен молебен от признателност към бога за победата, царят заповядал да намерят юнака и да го доведат в двореца. Но колкото и да го търсили, не могли да го намерят. Научил се за това оня царедворец, при когото служел Иван Ковача. Той отишъл при царя и му казал:

– Господарю, при мене живее от няколко години момък, чието потекло не знам. Той вече два пъти отива на бой и два пъти се връща с окървавен кон. Изглежда да е голям юнак.

Царят заповядал да му го представят. Довели Иван Ковача. Всички познали в негово лице оня юнак, който разбил турците. Видял го Алиострог, че е хубавец, едър и силен. Оженил го за дъщеря си Клеопатра и го настанил в двореца.

Не минало много време и царят умрял. Иван се качил на престола да управлява аринарското царство. Турският султан чул, че неговият враг се е възцарил. Като знаел, че не ще може да си отмъсти със сила, той решил да постъпи хитро. Въоръжил голяма войска и ѝ заповядал да се разположи на границата между Турция и Аринария. После извикал един свой паша – някой си Беграр, – преоблекли се като просяци и

отишли в аринарската столица. И други свои хора накарал да се преоблекат и да чакат по-нататъшните му заповеди.

Един ден, когато царят бил на лов, двамата просяци се спрели пред двореца и протегнали ръце за просия. Царица Клеопатра се разхождала из градината. Тя ги видяла и им дала милостиня. Когато султанът видял хубавицата Клеопатра, той ѝ казал:

– Иска ми се, светла царице, да видя меча от яка стомана, с който Иван Ковача разби два пъти турците.

– Кой е този Иван Ковача? – попитала Клеопатра.

– Царят на Аринария, твоят мъж.

– Аз не съм се омъжила за ковач. Моят мъж е княз.

– Кой ти каза, че е княз? Той ли?

– За такъв го мислят всички. Ако не беше княз, баща ми не би ме дал нему.

– Не е княз, царице, ами е ковач.

– Тогава трябва да е голям юнак.

– Не е и юнак, царице. Неговата сила е в оръжието му. Отнемете ли му го, ще бъде слаб като дете.

Царицата заповядала да донесат меча. В това време султанът ѝ казал кой е той.

– Отдавна те искам – рекъл ѝ той, – но баща ти не те даде на мене, а на някакъв си ковач. Ти си родена да бъдеш царица на моето голямо царство, а не робиня на Иван Ковача.

Клеопатра много се наскърбила, като узнала, че баща ѝ я е дал на мъж от долно потекло. Тя се надумала със султана да му помага.

Донесли меча и тя му го дала, а той го връчил на пашата Беграр и му пришепнал да заповяда на войските да настъпят към столицата.

Още същата нощ турците обсадили престолния град. Царят заповядал да му оседлят коня и да му донесат меча. Коня му оседлали, но меча не намерили. Тръгнал сам той да го търси, но не го видял никъде. Запитал жена си. Клеопатра му казала:

– Вчера идваха някакви просяци. Може те да са го откраднали.

Нямало време за разправи. Иван грабнал железния си боздуган, яхнал коня и повел войниците извън крепостта. Като развъртял боздугана си, той си пробил път до средата на турската войска. Но там го пресрещнал пашата Беграр и го пронизал с меча. Иван Ковача паднал мъртъв. Султанът надвил. Той влязъл в града и се оженил за Клеопатра.

През това време Фьодор, Ива-новият баща, поглеждал всяка заран коня. Оня ден, когато убили сина му, той пак влязъл в обора, но видял,

че конят е окървавен до коленете. Фьодор се разплакал. Със сълзи на очи оседлал коня и го яхнал. Конят го отнесъл на бойното поле, където лежал още трупът на убития цар. Бащата слязъл от коня и целунал сина си по челото, па се разплакал отново.

Тогава конят му рекъл с човешки глас:

– Фьодоре, господарю мой! Прободи ми корема с ножа си, па се скрий зад мене. Ще надойдат гарвани със своите гарванчета да ме разкъсат. Ти хвани едно от тях и го не пускай, додето не ти донесат от оная вода, която отравя, ако се даде на здрав, и съживява, ако се даде на мъртъв.

Ковачът направил, каквото му казал конят. Когато разпрал корема на добичето, прiletяло цяло ято гарвани да кълве. Фьодор хванал едно гарванче. Всички гарвани се разбягали, само една гарга останала. Тя била майка на хванатото.

– Моля ти се – рекла тя на ковача с човешки глас, – пусни чедото ми. Каквото поискаш, ще ти дам.

– Донеси ми тогава от водата, която и трови, и съживява. Гаргата полетяла надалеч. Тя се спряла отвъд Воклонската река, в земята на цар Редозъб. В градината на тоя цар имало извор, от който течала чудотворната вода. Тъкмо тогава слугините на царя били излезли на реката да перат царювите дрехи. Гаргата прiletяла и грабнала най-тънката риза на Редозъб. Слугините се разплакали. Те погнали птицата, а тя кацнала на едно високо дърво и им рекла:

– Ще ви върна ризата, ако ми донесете две стъкла от чудотворната вода.

Момите донесли водата и гаргата им дала ризата, грабнала стъклата и се върнала на бойното поле. Фьодор взел водата и пуснал гарванчето. Сетне налял от оживителната вода в устата на сина си и на своя кон – и те оживели здрави и читави.

Фьодор прегърнал своя син. Иван му разказал всичко станало, а сетне му рекъл:

– Ти си върви сега, татко, а аз ще се разправа със своите врагове. Той видял един селянин, който бил тръгнал на пазар. Спрял го и му казал:

– Искаш ли да спечелиш много пари?

– Искам – отвърнал оня. – Но как?

– Ето как: аз ще се превърна на хубав бял кон със златна грива и опашка, а ти ще ме отведеш в двореца на султана и ще ме продадеш. Ще поискаш за мене хиляда жълтици.

– Добре – съгласил се селянинът.

И наистина, Иван се преобразил на великолепен бял кон. Гривата и опашката му били златни. Отвел го селянинът в двореца. Царят го купил веднага: не искал да изпусне такъв хубав кон. От тоя ден той често отивал в обора да види добичето и да му се полюбува.

Веднъж Клеопатра го запитала:

– Защо честиш в обора? Що има там?

– Купил съм си златогрив кон, та отивам да го наглеждам. Няма такъв кон никъде по земята.

Царицата разбирала от магии: научил я бил Иван, додето живеела с него като царица. Тя се досетила и рекла:

– Тоя кон не е кон. Иван Ковача е. Убий го!

И султанът заповядал да убият коня. Но докле царят и царицата си приказвали тъй, чул ги оня царедворец, при когото живеел Иван, преди да се възцари. Той отишъл в обора и казал на коня:

– Царицата поръча на султана да те убие.

– Нека ме убие – рекъл конят. – А ти заповядай да съберат кръвта, която ще изтече от главата ми, и да я смесят с ярмата, що дават на царювите бикове.

Така и станало. Слугите влезли в обора и отсекли главата на коня. Но една слугиня дошла и подложила кофа – да изтече кръвта в нея. После изсипала кръвта в коритото с ярмата. Биковете и кравите изяли Ярмата. На другия ден една крава се отелила. Тя родила теле със златни косми.

Съобщили за това на султана. Той отишъл да види телето. Много му се харесало. Оттогава ходел всеки ден да го гледа. Царицата забелязала това и запитала мъжа си:

– Ти почна пак да отиваш в обора често-често. Що правиш там?

– Гледам златовласото теле – отвърнал той. А тя каза:

– Това теле не е теле, а Иван Ковача. Заповядай да го заколят и насекат на късове!

Придворният чул и тоя разговор. Той казал на телето що е заповядано да сторят с него. А телето рекло:

– Нека ме насекат. Но ти поръчай да ми вземат костите от главата и да ги заровят в градината!

Заклали телето, одрали го, насекли го на късове и го сготвили. Поднесли на царя всякакви гозби от него. Той оглзгал главата, изял мозъка и езика и хвърлил костите. Оная слугиня по поръка на царедвореца събрала всички кости и ги заровила в градината.

На другия ден – за почуда на всички – на това място израсло голямо дърво. То било дебело, като че ли е расло там от години. Цъфнало още същия ден, а след два-три дена завързало златни ябълки. Царят се научил и отишъл да го види. Приятна била сянката на това дърво, много на хубаво миришели цветовете му, великолепно блестели златните му плодове. Като седнел под него царят, не му се ставало. Всеки ден отивал той в градината и по цели часове седял под ябълката да пуши наргиле и да пие гюлова ракия.

Клеопатра го запитала един ден:

– Какво правиш в градината? Кой къде, ти – все там. А той й казал:

– Израсло е чудно дърво, което има райска миризма и ражда златни ябълки. Седне ли под него човек, не му се става. И цял ден да седи, няма да се насади! Иди го виж!

– Какво ще го гледам! – рекла царицата. – Това дърво не е дърво: то е Иван Ковача. Отсечи го и го нарежи на дъски!

Князът чул и тоя разговор. Затекал се в градината и разказал всичко на ябълката, а тя му рекла:

– Нека ме отсекаат и нарежат. Ти поръчай да вземат първата треска, която ще падне, и да я хвърлят в езерото. После кажи тайно на всички царедворци, пълководци и войници, че Иван Ковача ще се върне – да бъдат готови. Щом се явя, нека хванат султана и го вържат.

Султанът заповядал да отсекаат ябълката и да я нарежат на дъски, па да му сковат от тях голям ковчег и да го украсят. Когато паднала първата треска, слугинята – по поръка на княза – я взела и я хвърлила в езерото. Изведнъж по водата плувнала една дива патица със златни пера на главата.

То било надвечер. В това време царица Клеопатра била влязла в банята да се окъпе. Извикали царя да види птицата. Той заповядал да я хванат. Неколцина слуги се съблекли и се хвърлили в езерото. Но тъкмо един приближи до патицата, тя хвъркне и кацне на друго място. Приближи ли към нея друг – гмурне се, па се покаже далече от него. Дълго я гонили, но не могли да я уловят.

Най-после султанът не се стърпял. Съблякъл се и се хвърлил във водата. Патицата почнала да си играе с него, додето го довела до другия бряг. Тогава отведнъж литнала, кацнала в беседката, дето били дрехите на царя, превърнала се на човек и облякла царювите одежди. От беседката излязъл Иван Ковача. Той заповядал да уловят султана и да го вържат.

Всички посрещнали с голяма радост своя предишен цар. Събрали

се болярите, князете и другите придворни на съвет и осъдили на смърт султана и коварната Клеопатра. А Иван се оженил за дъщерята на оня царедворец, който му помогнал толкова много, и зацарувал отново в страната.

КРАЙ

© Николай Райнов

Сканиране, разпознаване и редакция: unicode, 2008

Публикация:

Николай Райнов. Приказки от цял свят

Второ издание

Съставителство и редакция: Богомил Райнов

Литературна група V. Тематичен номер 2587

Редактор на издателството ЛИЛИЯ ИЛИЕВА

Художник ЛЮБЕН ЗИДАРОВ

Художник-редактор ВАСИЛ ЙОНЧЕВ

Макет и технически редактор ТОМА СТАНКУЛОВ

Коректор НАТАЛИЯ КАЦАРОВА

Дадена за набор 18. III. 1972 г. Подписана за печат 30. IX. 1972 г. Излязла от печат 20.

XII. 1974 г. Формат 58×84/18 Печатни коли 44,50. Издателски коли 36,93. Тираж

50,125. Цена 3,60 лв.

Издателство „Народна култура“ – София, 1974

ДПК „Димитър Благоев“ – София

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/4843>]